

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
Inhoudsopgave	1
Snorrepiep	2
Van de lezer: aanvulling op Neringdoenden in 1971	3
Een Drentse postbode in 1871	4
(Bij)geloof:	
* Krummelies: Heksen in Peize	6
* Een zeldzame liefhebberij.....	5
* Middel tegen hondsdolheid in Peize.....	7
De Oude Molen te Peize	8
Molen van Meekma	12
Rechtspraak:	
* Geknoei met de honderdduizend in Drenthe bij de Staatsloterij van 1848.....	15
* Schuldige toch onschuldig.....	15
<u>Persbericht</u> : boek Een Schricklijck Jaer	16

Als redactie zijn we altijd blij met alle artikelen die worden aangeleverd of dat we kunnen putten uit oude “Hopbellen of zoals in dit nummer gebruik kunnen maken van stukken die in dikke ordners werden geschonken door Jan van Bergen.

Helaas speelde voor dit nummer van *Tiedschrift* onvoorziene omstandigheden (o.a. het bekende virus) ons parten zodat

1. de uitslag van de decemberpuzzel 2021 naar het volgende nummer is verplaatst;
2. de verschijning van dit nummer (veel) later is dan u van ons gewend bent.

Onze welgemeende excuses hiervoor.

SNORREPIEP

Op de vraag van Alke van der Velde -in *Tiedschrift* 92- m.b.t. een snorrepiep kregen we de volgende reactie en foto

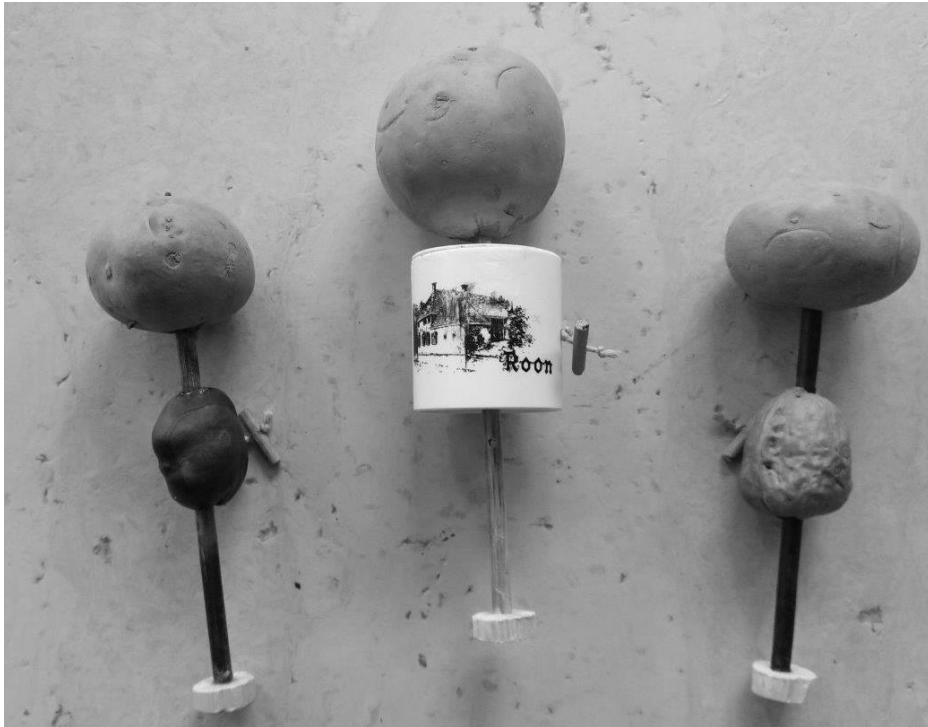
Beste mensen,

Mijn moeder was al een tijdje op zoek naar een ouderwetse snorrepiep. Ondertussen heeft een vrijwilliger van de HV Roon een bruikbare beschrijving opgediept en werkende exemplaren gemaakt.

In de bijlage de knutsels met een aardappel als vliegwielen en uitvoeringen met een kastanje en walnoot als "handvat".

Groeten,

Willem

Snorrepiep met een aardappel als vlieg wiel en uitvoeringen met een kastanje en walnoot als handvat

Woensdag 9 mei 1855 Provinciale Drentse en Asser Courant.

Peize, 8 mei

Zaterdag j.l. werden hier vier huwelijken voltrokken, bij welke gelegenheid eene vierentachtig jarige vrouw nog zoo vroolijk sprong en zong, dat zij menige jonge meid beschaamde; deze oude vrouw welke ruim over een honderdtal moeder en grootmoeder is, beschaamt ook nog vele jonge menschen in 't verdienen van haar dagelijksch brood, daar zij het zichzelf nog door arbeid in ruime mate verschaft, terwijl hier velen van 30, 40 en 50 jaren zijn die immer de helpende hand der armverzorgers meenen noodig te hebben. Naar men verneemt zullen hier en in de gemeente Roden ruim een dertigtal huwelijken in het voorjaar voltrokken worden.

Een oud vrijgezel dit hoorende, riep verwonderd uit: "De hongerkamp is nog niet vol, 't hek staot nog wiede open".

AANVULLING OP ARTIKEL NERINGDOENDEN 1971
VAN JECHIE SPEELMAN
(Tiedschrift 92, blz 6 en 7)

Hier enige info wat ik nog van de bedrijven uit 1971 weet en wat er niet bij stond in de informatie in het Tiedschrift nr. 92.

Wolter Hendriks, melkventer woonde aan de Hereweg 1, Peize. Het witte huis op de hoek, Hereweg-Kortlandsweg.

Hennie Huisman, stukadoorbedrijf woonde aan de Kerkstraat 17, Peize.

Huisman, Handelaar in aardappelen, groente en fruit woonde aan de Stenhorstdijk 1, Peize.

Evert Kok, woonde met zijn ouders aan de Vrieserweg 6, Peize. In 1971 had hij nog geen tuincentrum De Siertuin. Evert was hovenier en reed 's middags op de bottenauto naar Arnhem of Nijmegen of in elk geval ergens die kant op. De eigenaar van de bottenauto woonde op de Peizermade.

Evert Kok kreeg pas vele jaren later toen hij met Trijntje Idema getrouwd was het tuincentrum De Siertuin. Evert en Trijntje trouwden in december 1978. Hadden naast Vrieserweg 6 een nieuw huis gebouwd, Vrieserweg 6A, Peize. Hier kregen zij toen het tuincentrum De Siertuin, wat Trijntje bestierde. Misschien iets in 1985 of zo, maar dat jaartal weet ik niet precies.

Evert Kok zijn broer Sjoert Kok woonde inderdaad met zijn vrouw Grietje aan de Lageweg 12 Peize. Sjoerd had ook een hoveniersbedrijf en of werkte in Eelde als hovenier bij de Gemeente. Dat weet ik niet precies. En of dat Sjoert en Evert het hoveniersbedrijf samen hadden weet ik ook niet.

Roel Veenstra, debitant Staatsloterij woonde aan de Zuster Kleveringastraat Peize. Welk nummer weet ik niet precies, kan wel 15 zijn geweest. Het waren nog de nieuwe, nu oude huisjes die dwars op de Woert stonden, achter de bejaardenhuisjes van de Esweg. De huisjes stonden bijna recht t.o de Woordlaan naar de nu

Zr. Kleveringastraat toe, ongeveer waar nu de Peizerborg staat.

Nu dit is, wat mij te binnen schiet over de bedrijven van uit 1971 in Peize.

Succes met alles wat jullie doen voor de vereniging en heel erg bedankt voor wat jullie allemaal gedaan hebben en nog gaan doen voor de vereniging.

Groetjes,
Jechien Speelman

Van de redactie

Jechien hartelijk dank voor de door jou aangeleverde gegevens. De lijst is nu compleet.

EEN DRENTSE POSTBODE IN 1871

Een Drentse Postbode in 1871.

Toen de spoorlijn door Drenthe is geopend (1870) en bijgevolg veel postwagens uitvielen of van route veranderden, werden uit verschillende dorpen bodediensten geopend op de nieuwe spoorwegstations om er de post in ontvangst te nemen en af te leveren. Eén dezer bodelopen was die van Leek op 't station Vries-Zuidlaren, en hij heeft een lang bestaan gehad. In de nacht vertrok de bode over Roden, Peize, Eelde en Vries om zijn post te bezorgen op de eerste trein; tegen de middag kwam hij weer thuis. Reeds in de winter van 1871 heeft hij het medelijden opgewekt van een bewoner van Peize die zijn hart heeft gelucht in de provinciale Drentsche en Asser Courant van 22 December van dat jaar.

"Er is geene betrekking in het maatschappelijk leven, zoo eentonig zoo vervelend, zoo zuiver machinaal als dat van postbode. Dat gaat geregeld elken morgen van hetzelfde punt uit, om er 's avonds terug te keren, precies als de slinger van een klok, maar de slingeren zijn wat lager: 3 à 4 uur, dat is dus heen en terug dagelijks een baantje van 8 uur. Was nu de weg op het pad dezer lieden nog enigszins te passeren, maar hoeveel laat dat op sommige plaatsen te wenschen over. Ik heb, terwijl ik dit schrijf, speciaal het oog op de route van De Leek naar Vries, een afstand van 4 uur. Dus heeft de man elken dag acht uur te marcheren. Van De Leek naar Peize over Roden is het pad goed. Van Peize naar Bunne wordt het slechter. Maar van Bunne naar Vries gaat het 's zomers door het gulle zand. En op dit oogenblik is de lage weg geheel gevuld met sneeuw. En nog nooit is er werk van gemaakt om dat pad iets te verbeteren of de sneeuw op te ruimen, niet alleen tot gemak van den bode, maar van iedereen.

De boeren der omliggende gehuchten hebben daartoe op dit oogenblik tijd te over. Er is volsterkt geen drukte. Het roggegewas is slecht uitgevallen en er is dus weinig te dorschen. De gansche dag, tot zelfs laat in de avond, zit men bij elkander onder 't genot van een kop koffie en een pijp, bij een helder brandend vuur en het vrolijk licht van de petroleumlamp, oneindig veel aangenamer dan vroeger bij het licht van kienhout of russchenpitjes. Niets dringt. Als 't gesprek over landbouw en veeteelt is afgelopen, komt men op staatkundig gebied, want geen Drent of hij leest de Drentsche Courant, dan over de kerk, de onfeilbaarheidskwestie van den Heiligen Vader, over 't leerstuk der onbevleete ontvangenis der Heilige Maagd, over grond- en lokaalspoorwegen, over stoom en stomerijen en de vermoedelijke werking van de telegraaf, en men staat verbaasd hoe de nasporingen en ontdekkingen op natuurkundig gebied overal en op allerhande bedrijven in het maatschappelijke leven zijn toegepast. Men staat verbaasd over de ontwikkelingen en verlichting hier en de duisternis daar en dat alles onder hetzelfde mensengeslacht en in dezelfde eeuw. Onder de indruk van dergelijke gesprekken gaat de boer te bed en terwijl hij nog droomt over diezelfde onderwerpen strompelt Berend Talens over de es langs den ongegaanden weg, als hij niet verdwaalt; hier stoot hij tegen een sneeuwbul; daar valt hij in eene diepte, dat hij klappertandt, want het is eene totale duisternis. De man is des morgens te half twee of twee uur opgestaan, neemt in der haast ene kleine hartversterking, want "de tijd eist kort bestel". En nu op de loop, jawel op de loop, want het gaat bij afwisseling in een sukkeldrafje.

"Noem hij deez' aarde een Hof van Eden,

"Wie altijd mogt op rozen gaan".

J. NAARDING.

Uit: Maandblad Drenthe.

EEN ZELDZAME LIEFHEBBERIJ

vermeld in de Provinciale Drentsche en Asser Courant van 30-04-1861

Eene zeldzame liefhebberij.

In de gemeente X woont eene ruim vijftigjarige kinderlooze weduwe, die wonderlijk veel sympathie voor katten heeft. Thans houdt zij er niet minder dan negen op na. Op die wijze zoekt zij haar gemis aan kroost niet allen te vergoeden: want zij komt er zelfs openhartig voor uit, dat zij geen kinderen lijden mag: „booze katten men weggagen,“ zegt ze, maar kwaje kinderen niet. Wel is dit negental van verschillende kleur; zij schijnt het echter bij voorkeur met de zwarten te houden. Om den kattendief af te weren, heeft zij ze allen op den rug ietwat geschonden, door ze te scheren of te branden. De vrouw verzorgt hare viervoeters uitmuntend: deze eten met haar uit een pot en van dezelfde tafel, met dit onderscheid, dat zij er bij zit en de katten er op staan, t. w., om een paar borden, indien een daartoe te klein is, of dat ze in dit dat geval geen vrede kunnen houden. De vrouw zorgt tevens, dat hare gasten, behoorlijk rust genieten en tegelijk op haar gemak's nachts slapen, ze deels mede in haar bed, deels op een of een paar stoelen met kussens, daarnaast. Bij dag staat doorgaans eene beddeur op de gluip, om haar alzo in de gelegenheid te stellen aldaar een dutje te nemen, en waarom ook niet? De gezellinnen zijn brandzindelijk, zoodat ze nooit kamer of bed bevuilen, of 't moest zijn, dat de toegang gesloten is tot een bak in de schuur geplaatst, die bestemd is voor noodige boodschappen. De vrouw is dus bij dag en nacht regt gemeenzaam, vertrouweijk met hare miaauwende huisgenooten — huisdiere n durf ik niet zeggen — ze springen haar niet alleen op den schoot en op den schouder, maar zelfs op het hoofd. Gevoelt een van hen eene holligheid in de maag, die weet hare gastvrouw zoo aardig met het pootkussentje over de wang te strijken en zoo lief met den staart te kwispelen, dat zij heel goed begrijpt, dat er honger in 't land is. Zij gaat nooit ter kerk, naar men zegt, omdat zij de kerklicht, liever de licht van menschen, niet verdragen kan. Mocht zij hare katten derwaarts mede nemen, zooals men bij voorbeeld in Zuid-Frankrijk de honden doet, dan zou 't misschien goed afloopen. Dit zij geen overlast heeft van muizen en ratten spreekt van zelf. Zij heeft op het punt gestaan om ten tweeden male het huwelijksbootje in te stappen, maar zij bedankte haren bruidegom nog ten goede ure, denklijk uit vrees, dat ze dezen als echtgenoot niet zoo gemakkelijk zou kunnen besturen als hare katten. Dat deze vrouw voor al hare goedheid, met krabben, bijten of andere plagerijen zou worden beloond, zooals bij de huiselijke opvoeding niet zelden geschiedt, daar heb ik niets van vernomen.

HEKSEN IN PEIZE

KRUMMELIES

Uit de Provinciale Drentsche en Asser courant

Peize 4 december 1854

Dat het geloof aan heksen en spoken hier bij sommige ligtgeloovige menschen nog niet geweken is, kan het volgende bewijzen: hier woont een zekere landbouwer, die meent dat hij somtijds heksen in huis heeft, die vooral zijne melkerij benadeelen, en dan eens aan de koeijen, dan weder aan de vaten, melktienen of potten hunne duivelskunsten uitoefenen.

Men besloot nu om de heks te vangen door middel van een groot bunsingval, deze was in schemeravond gesteld en was 's avonds laat gevallen, men luisterde eens, en o wonder, de heks bevond zich er zonder twijfel in. Men joeg dezelve nu uit den val in eene zak, en dorschte toen met vlegel en stokken de heks dood, terwijl er inmiddels iemand heenging om naar een buurman te zien, op welken kwade vermoedens rustten, maar hij bevond bij dezen tot zijn verbazing alle huisgenooten vlug en ongedeerd; nu bezag men de gedoode heks, en de boer bevond tot zijne smart, dat hij zijne eigene kat dood gedorscht had.

Den volgende avond hervatte men de jagt op de heks op dezelfde manier en men ving voor de tweede keer de heks; men joeg dezelve weder in een zak; men twijfelde nu niet of dit was nu de waarachtige heks, daar het een bijzonder groot dier scheen te zijn. Nadat ook dit dier den dood in den zak had gevonden, ging men andermaal tot den bedachten persoon en men bevond dat hij eene ligte kwetsuur aan de hand had; nu was zonder twijfel de heks gevonden, maar bij de opening van den zak bevond men, dat de overleden heks des buurmans kat was.

MIDDEL TEGEN HONSDOLHEID IN PEIZE

Groninger Courant 15 februari 1850

In de Drentsche Courant komt het volgende uit Peize ingezonden stuk voor, onder den titel van Belangrijk berigt voor dezulken, die door dulle honden mogten gebeten zijn of worden.

In het dorp Peize, twee uren ten zuidwesten van de stad Groningen gelegen, provincie Drenthe, worden sedert onheugelijke tijden dranken voor menschen en dieren tegen de honsdolheid bereid, en van heinde en ver, bij voorkomende gelegenheden, gehaald. Elke drank is nagenoeg eene gewone wijnflesch vol. Die dranken, welke misschien langen tijd, goed gekurkt en gelakt zijnde, bewaard kunnen worden in eene flesch of kruik, kan men bekomen bij Roelof Luinge, Az, timmerman, en ook bij Roelof Schuring, leerlooier en schoenmaker alhier.

Overall waar men van deze dranken gebruik maakt, schijnen dezelve met een gewenscht gevolg te worden bekroond. Men verhaalt, althans de overlevering luidt ervan, dat voor overlangen tijd de familie Luinge en Schuring, bovengenoemd in het bezit van het recept dier dranken tegen honsdolheid zoude gekomen zijn door eenen vreemdeling, de op zekeren avond te Lieveren, een gehucht onder de gemeente Roden, aan huis was gekomen, en aldaar nachtverblijf had verzocht. Uit dankbaarheid voor de herbergzaamheid had de vreemdeling, bij zijn vertrek, gemeld recept aan de familie afgegeven, om daarmee nutte te doen en dat onder belofte van geheimhouding van het recept zelf. Hoe dit ook zij, de familie Luinge en Schuring betoont zich steeds bereid, om aan elk, die het verzoekt, een drank af te geven.

Schrijver dezes kan er met zekerheid bijvoegen, dat deze dranken ook meer dan eens met een gewenscht gevolg zijn toegediend aan menschen, die aan eene zekere soort van krankzinnigheid laboreerden. Hij is op het denkbeeld gekomen, om deze zaak maar algemeen bekend te maken, door het treurige berigt van het overlijden van een meisje te Utrecht, ten gevolge van de beet van een dol hondje, in de hoop, dat men, des noodig, van voormeld geneesmiddel zich moge bedienen met de beste gevolgen.

De Drentsche Courant voegt hierbij het volgende: “Daar de goede werking van het hier bedoelde geneesmiddel is niet alleen door den inzender, maar ook door andere personen is verzekerd, hebben wij geene vrijheid gevonden, dit stuk niet te plaatsen; wij voegen hierbij echter de raadgeving bij aan ieder, die het ongeluk heeft door een dullen hond of een mensch gebeten te worden zich zoo spoedig doenlijk naar den naastbijzijnden geneeskundige te begeven en de wond te laten uitbranden. Welligt zou men bij deze uitwendige behandeling het geneesmiddel uit Peize met vrucht inwendig kunnen gebruiken.”

OUDE MOLEN te PEIZE

Zeker 2 eeuwen lang heeft er een molen gestaan aan de Moleneind.

De molen, nr. 91 op het overzicht “Huizen in Peize voor 1850”, was een korenmolen van het type standerdmolen. Dit type molen stamt al uit de middeleeuwen.

Deze standerdmolen, korenmolen, stond achter boerderij nr. 3 Moleneind

In het voorwoord van zijn internet artikel Huizen in Peize voor 1850 geeft Arend Arends aan dat de hieronder genoemde bewonersgegevens afkomstig zijn uit

- * lijsten ivm inning van belasting vanaf 1612

- * Haardstedenregister die in 1672 wordt ingevoerd. Pas 1691 - 1694 vindt een vervolg meting plaats. De daarna volgende metingen vinden vanaf 1742 om de 10 jaar tot 1804 plaats.

De allereerste vermelding komt uit 1630. Dan wordt in de Grondschatting Erick Berkman vermeld bij de molen met een waarde van 2400 gulden.

In de Grondschatting van 1646 wordt Allert Eerckens genoemd als molenaar en als eigenaar Jonkheer Wigbolt Ripperda.

In 1654 is Jan Crabbe molenaar en de eigenaar Jonkheer De Coninck.

In 1664 eist Bartolomeus de Coninck van Jan Crabbe 56 gulden wegens huur van een halve molen.

In 1666 is de eis 70 gulden wegens achterstallige huur, maar Jan Crabbe wil korting, omdat hij wegens vijandelijke activiteiten een tijd lang niet heeft kunnen malen. Ook Tonnijs Pieters eist geld van hem wegens achterstallig loon. In 1674 is Jan Crabbe vermoedelijk overleden en wordt een boedelbeschrijving opgemaakt, er zijn veel schulden.

In de haardstedenregister wordt van 1691 - 1694 Adriaan als mulder vermeld.

Vervolgens een flinke sprong naar de haardstedenregister van 1742 en 1754 waarin Martinus Egberts wordt vermeld als mulder.

In 1764 is Jan Willems Eefting de molenaar.

Vanaf 1774 is Popke Martinus, zoon van Martinus Egberts, molenaar.

Uit de Ommelander Courant van 11 oktober 1795

Op Maandag den 16 November 1795, zal ten Huize van de Kastelein Luning te Peize door de Schulte lokaal worden verkogt de KOORN-WIND-MOOLEN te Peize en diverse stukken land daar omtrent, gelegen in Percelen.

In 1795 koopt Popke Martinus de korenwindmolen met gereedschap, behuizing, hoven en landerijen voor 6000 guldens van de erfgenamen van J.B. de Coninck.

In 1797 wordt Martinus samen met zoon Roelof Popkes Mulder vermeld.

Ook in 1807 wordt Popke Martinus nog genoemd als molenaar/eigenaar. Naast eigenaar van de molen en bijbehorend huis is hij ook eigenaar van een boerderij, 2 huizen en de boerderij van zijn schoonouders. Hij overlijdt echter in 1809.

Daarna wordt zoon Roelof Popkes molenaar/eigenaar. In 1832 wordt hij ook nog vermeld als eigenaar.

De molen werd verkocht naar 1^e Exloërmond waar de molen van 1860 tot 1869 heeft gestaan.

In 1869 werd de molen verplaatst naar Mussel.

In 1943 werd de molen aangekocht door de gemeente Haren maar werd niet herbouwd. Enkele onderdelen werden in 1950 verkocht aan het Openluchtmuseum in Arnhem voor restauratie van een standerdmolen uit Huizen. Deze molen uit 1665 staat nog steeds in het Openluchtmuseum.

Het bovenwiel uit 1766 is bewaard gebleven. Het draagt de inscriptie “Roelof Popkes, 1827”.

bron: Huizen in Peize voor 1850, auteur Arend Arends (internet)

Ordner beschikbaar gesteld door Jan van Bergen

Molendatabase.org (internet)

foto “oude molen” archief Jacob Bezema

Hieronder volgt een artikel (eveneens uit de map van Jan van Bergen) over de aanschaf van molenstenen voor de molen aan het Moleneind.

Het artikel werd geschreven door mevrouw J.A. Groenewold-Cazemier destijds wonende op De Horst 17.

De korenteelt bloeide in de Franse tijd en dus had ook de mulder een ruim bestaan. In 1813, de bevrijding van het Franse juk, heeft onze Peizer molenaar het zelfs aangedurfd nieuwe molenstenen aan te schaffen. Heel secuur heeft hij alle uitgaven daarvoor aangetekend. Natuurlijk moesten de molenstenen komen uit Groningen.

Een weg voor een dergelijke vracht kende men toentertijd echter nog niet van Groningen naar Peize: door de moerassige Peizermade slingerde slechts een zandpad, gedeeltelijk van takken, een z.g. sprikkendijk. Ook de Paterswoldseweg was onberijdbaar voor zwaar vrachtvervoer. En dus vroeg de mulder, vermoedelijk Klaas Kruims geheten, zijn burens Willem Luinge en Jan Luinge om hulp.

Vergezeld van de muldersknecht Roelof Popkes, wellicht een broer van de reeds genoemde klompenmaker Marten Popkes, trok ons drietal met paarden en wagens dezer burens naar “stad” vanwaar ze over de Punt, Ide, Donderen, Bunne, Peize bereikten. Voor ons een grote omweg, zeker. Maar dit was reeds in de Middeleeuwen de gewone weg van Groningen naar Peize.

Zie hier de opgetekende nota van uitgaven:

	1813, den 17 juny
<i>De nieuwe molenstenen gehaalt van Groningen</i>	
<i>Voor de steen</i>	295,00
<i>Aan W. Luinge</i>	5,00
<i>Voor de wagen en het paard</i>	0,00
<i>Jan Luinge en Roelof Popkes</i>	2,00
<i>Van het gat doorkappen R. Popkes</i>	5,00
<i>Voor de kraan</i>	1,00
<i>De herberg stad</i>	0,13
<i>Op de Punt</i>	0,10
<i>Te Iede</i>	0,40
<i>Te Zamen</i>	309,17

De optelling klopt niet geheel, de schrijver heeft een fout gemaakt van 10 stuiver.

Dat Roelof Popkes muldersknecht was blijkt uit het feit dat hij het asgat door de molensteen heeft gekapt. Later, het juiste jaar is niet genoteerd, heeft hij de molen overgenomen, nadat hij als ‘zetbaas’ er al jaren op had gezeten. De molenaar heet n.l. in 1835 R.P. Mulder. In 1812 is het molenhuis gedekt met nieuw riet.

Reeds in 1810 woonde Roelof Popkes Mulder in een huis waarop Klaas Kruims een hypotheek had, die tot jaarlijkse rente deed f 3,50. Klaas was een welgesteld man naar het schijnt: zo verhuurde hij in 1809 aan de Brink in Peize een huis tegen een huur van f 6,60.

Ook uit de molen trok hij een pacht en wel f 9,40 per jaar: zijn aandeel in de hucht? Als buurgeld zeker 't batig saldo uit de markekas, kreeg hij in 1808 f 0,40. Bij de dood van Klaas Kruims is alles vererfd en verkocht, vermoedelijk 1834.

De lijst luidt:

1. Kluiwen kampje	f 100
2. De oude Peerdijkskamp	180
3. De Weers bos	300
4. Een bosje Altena	150
5. Wilveens bos	50
6. Ebben bosje	150
7. Achter, Boerlaan 4 veenakkers met stooker	100
8. Nog twee akkers veen op de Zwet	50
9. 3 Bergen kamp	200

10. 't Lang stuks bos	60
11. Een bosje bij de Es	20
12. Een hoekje bos in de Es	15
13. De ballast bos	500
14. Sten hurst hoogte	300
15. Noort Broeks kampje	200
16. 2 Half mudde land op de Brinkes	150
17. 2 akkertjes op de Es	150
18. Een bosje in 't Woltbos	15
19. De stopkamp	500
20. 't Woldhoonland	500
21. De Warf	300
22. De marshem	500
23. Achter de postmaat	130
24. In de weer	20
25. Een huis in 't noordeinde	500
26. Een dijk	1000
27. Een huis bij de kerkhof	800
28. De molen met landerijen en huis	
29. Een stuk hoogland bij de molen	350
De molen	6000

Van de boedellijst vallen ons vele dingen op:

1. De landnamen in Peize, kent men vele ervan nog?
2. De grote bosrijkdom van Peize 100 jaar geleden: zelfs in de Es stond bos.
3. 2 half mudde land op de Es kostte *f* 150, per ha. deed het toen dus *f* 600.
4. De prijs der huizen was *f* 500 en *f* 800, de molen bracht *f* 6000 op, dus plm. 10x zo veel.
5. Die molen moet hebben gestaan, blijkens post 28 bij het hooiland; bedoeld zal zijn het hooiland bij het Peizer diep in de richting van Roden, waar men nog het z.g. Meulenstuk vindt. Ouden van dagen weten nog dat daar een molen heeft gestaan.

De gouden dagen van de Franse tijd waren intussen voorbij. Langzaam maar zeker kwam een economische inzinking. Jan Popkes, thans wegens zijn ambacht Mulder geheten, had *f* 6000 betaald voor de molen, maar een deel van de koopsom als hypotheek op zijn bezit gehouden van de erfgenamen. Hij had in deze te maken met Jan Douwes. De hypotheek was *f* 800, de interest 4 pct, zodat hij elk jaar *f* 32 moest verrenten.

Maar de Peizer boeren hadden geen geld meer, zodat het maalloon moest worden geïnd door de hucht of de hocht te nemen; d.i. een deel van het gebrachte koren. Gewoonlijk bedroeg de hucht plm. 1/20 deel van het gewicht, 5 pct. dus. Maar met dat al had Jan Popkes Mulder geen geld om de rente te betalen, het blijkt uit de te late afrekening. Drie jaar lang zag hij geen kans de rente te betalen, gelukkig had hij te maken met nobele mensen. Toen hij eindelijk op 6 juni 1840 voor 3 jaar tegelijk betaalde, vroeg Jan Douwes geen cent extra wegens rente verlies.

Een andere molen in Peize staat bekend als
DE MOLEN VAN MEEKMA

Voor zover bekend had deze molen geen eigen naam vandaar dat men het de naam van de laatste molenaar heeft gegeven.

De aanvraag voor de bouw van deze windkorenmolen werd in 1884 gedaan door de heer R. Euving uit Elp.

Op 9 oktober 1884 werd gemeld dat er geen bezwaarschriften ingediend zijn..

tekening door Jan van Bergen

Deze korenmolen stond op de hoek Molenweg-Brinkweg. De kavel was eigendom van Roelf Euving. De molen was een 8 kantige bovenkruier met stelling, riet gedekt op een stenen tussen- en onderstel.

Korenmolen Brinkweg (Molenweg). Boerderijtje stond aan de Brinkweg (11A)
foto archief Jacob Bezema

In de Provinciale Drentse en Asser Courant stond onderstaande advertentie zowel in de editie van 31 januari als 2 februari 1898.

De weduwe en erven verkochten de molen aan Freerk Ebbinge, (1-7-1841/19-08-1913) die landbouwer en vervener was. Zijn zoon Jan (18-12-1871/26-09-1903) werd molenaar. Ebbinge verkocht de molen aan Jacob Klaas Meekma. Freek Ebbinge was in 1912 nog getuige bij de aangifte van zoon Maaiko van Jacob Meekma. De molen brandde op 19 januari 1916 tot de grond toe af.

Overigens was dit niet de enige molen die afbrandde. Het gebeurde ook in 1881 zoals onderstaand artikeltje in het Algemeen Handelsblad van 10 januari 1881 laat zien.

Ook deze gegevens komen uit een map van Jan van Bergen.

RECHTSPRAAK

GEKNOEI MET DE HONDERDDUIZEND IN DRENTHE BIJ DE STAATSLOTERIJ VAN 1848

De trekkingslijsten van de Staatsloterij kwamen vroeger vanuit “Holland” met de diligence naar het Noorden, terwijl bovendien die post op de tussenstations telkens werd opgehouden.

Hoe sommige “handige” lieden daarvan gebruik trachtten te maken om zich ten koste van hun medemensen te verrijken, leert het volgende uit de Drentse Courant van augustus 1848.

Onmiddellijk na aankomst der diligence met de hollandsche post vervoegde zich te Assen bij de collecteur der Staatsloterij een persoon, voorgevende uit Dwingelo afkomstig te zijn, en verzocht om 1/5 van het lot no. 17894.

Hij kon slechts 1/10 krijgen, daar er van dit lot niet meer aanwezig was. Met dezelfde postkoets kwam even later de trekkingslijst binnen, waaruit bleek, dat op het bewuste nummer de honderdduizend was gevallen!

Uit nader door de politie ingesteld onderzoek bleek, dat de koper - de Meppelaar Eleazar Davids Keizer - aldaar, tijdens het oponthoud van de postkoets, in 't postkantoor de (nog niet officiële) trekkingslijst reeds had ingezien en dadelijk met de diligence was meegereden naar Assen.

Een collega van hem, David Philips van Rhijn, die zelf de verkoop van loten had, vervoegde zich te Meppel -nadat om 10 uur de trekkingslijst aldaar was aangekomen- om 1 uur bij een bakker, aan wie hij eerder 1/10 van lot no. 17894 had verkocht, met het verzoek dit tegen een ander nummer te willen ruilen, voorgevende, dat het bewuste lot door een misverstand reeds eerder aan iemand anders was toegezegd. De bakker -in vol vertrouwen- had geen bezwaar tegen de ruiling, tot hem even daarna bleek, dat de hoofdprijs op zijn nummer was gevallen!

De beide handige zwendelaars kwamen voor de rechtbank, doch hoewel de eis tegen één hunner 5 jaren gevangenisstraf luidde, werden ze beide, wegens gebrek aan wettig bewijs, vrij gesproken. De verontwaardiging hierover in Drenthe was algemeen en de krant besloot zijn relaas dan ook met de raadgeving “Moge dit voorval ieder leeren, op zijn hoede te zijn tegen de loterij-joden”.

De Grondwet, 28 januari 1879

- Tegenover de vele treffende verhalen omtrent onschuldige veroordeelden, wordt thans uit Peize medegedeeld, dat een man, Hendrik Bakker, die bekende zijn huis in brand te hebben gestoken, ongestraft naar huis is gezonden, omdat niets zijn schuld bewees, behalve zijn eigen getuigenis.

Wij hebben eerbied voor de consequentie onzer regterlijke magt. Al verzekert een schuldige nog zoo sterk, dat hij onschuldig is, men veroordeelt hem als de feiten zijne daad bewijzen, 't is niet meer dan billijk, dat men eveneens de feiten laat spreken, al verzekert de man dat hij schuldig is.

Korting bij voorintekening van het boek *Een Schricklijck Jaer*.

Bij Uitgeverij Koninklijke van Gorcum verschijnt op 2 juni 2022 het boek "*Een Schricklijck Jaer - De oorlog van 1672 in het noordoosten van de Republiek*" van auteur Ineke den Hollander.

Bij reservering voor 15 mei kost het boek € 20,00 incl. verzendkosten, daarna zal de winkelprijs van € 22,50 in gaan.

Het boek kan besteld worden via www.vangorcum.nl.

(https://www.vangorcum.nl/cultuur-historie/100-445_Een-Schricklijck-Jaer)

De kortingscode bij online bestelling via Van Gorcum is: **rampjaar1672**. Deze code kan in het betaalscherm worden ingevuld waarna de korting automatisch wordt toegepast.

Maakt u geen gebruik van internetbankieren, dan kunt u het boek ook bestellen door een mail te sturen naar klantenservice@vangorcum.nl en aangeven dat u het boek met de korting wilt bestellen. Dan voeren zij het handmatig in en ontvangt u een factuur.

Over het boek

De meeste boeken over het rampjaar 1672 gaan over de inzet van de Oude Hollandse Waterlinie, de spannende zeeslagen onder leiding van Michiel de Ruyter en de Haagse politiek en intriges.

Een Schricklijck Jaer echter beschrijft de oorlog van 1672 in het noordoostelijk deel van de Republiek waar de bisschoppen van Keulen en Münster, bondgenoten van koning Lodewijk XIV van Frankrijk, zich hebben uitgeleefd. Na de bisschoppelijke triomftocht langs de Overijsselse vestingsteden, die als rijpe appels in handen van de bisschoppen vallen, volgt de aanval op Coevorden. Ook die 'onneembare' vesting valt binnen tien dagen. Maar daarna keert het tij voor de bisschoppen. De stad Groningen houdt stand, ondanks de enorme bommenregen van de bisschop van Munster, die juist bij dat beleg zijn bijnaam 'Bomben Berend' opdoet. Aan het einde van het jaar 1672 volgt de herovering van Coevorden, een spannend verhaal dat de geschiedenis ingaat als "De verrassing van Coevorden". Maar daarmee is de oorlog in de noordelijke gebieden nog lang niet ten einde. De bisschop van Munster heeft meer pijlen op zijn boog waardoor Coevorden in de zomer van 1673 in een bizarre situatie terecht komt. En als dan eindelijk alle vijandelijke legers zijn vertrokken, moet het land weer opgebouwd worden. Dan komen als vanzelf alle eerdere politieke tegenstellingen weer op die een snelle en efficiënte wederopbouw tegenhouden. Bovendien gaat de oorlog nog steeds door, in het buitenland weliswaar, maar de kosten worden verhaald op de inwoners van de Republiek, ook op de tot op het bot verarmde bevolking van de provincies Stad en Lande (nu provincie Groningen), de Landschap Drenthe en Overijssel. De gevolgen van de oorlog, vooral voor het dagelijks leven van de gewone inwoners in die provincies, vormen de afsluiting van het boek.

De titel van het boek is de noordelijke variant van het begrip "rampjaar". In zijn journaal heeft kapitein Gajus van Jeltinga uit Bourtange het jaar 1672 als "een schricklijck jaer" gekwalificeerd. Met deze titel wordt ook meteen duidelijk dat in dit boek de mensen die het zelf meemaakten aan het woord komen. Dagboeken, pamfletten en brieven vormen de basis voor de hoofdstukken over Groningen en Coevorden. Verslagen, krantenberichten, rekeningen en processtukken geven een beeld van het politieke en maatschappelijke 'herstel' in de voorheen bezette gebieden. Het boek is daarmee vooral een document dat een stem geeft aan de inwoners van Groningen, Drenthe en Overijssel tijdens en na het "schricklijck jaer" 1672.

Het boek is toegankelijk geschreven en rijk geïllustreerd waardoor het zowel prachtig is om te lezen als om in te kijken.

Titel: Een Schricklijck Jaer / auteur: Ineke den Hollander / ISBN 9789023258919 / aantal pagina's: ca 220 / Voorintekenprijs € 20,00 incl. verzendkosten/ Verkoopprijs vanaf 15 mei: € 22,50 / formaat: 22cm x 24cm / Gebonden, harde kaft.

>g uitgeverij
koninklijke van gorcum